

Norra Kuningriigi toel perevägivald vastu Eestis

Helve Kase

Eesti Avatud Ühiskonna Instituut

Maailmas pole riiki, kus puuduks naistevastane vägivald. Viimase 10 aastaga on vägivald kasvanud kõikjal maailmas. Maailma Tervishoiuorganisatsiooni (WHO) 2013. aastal 86 riigis läbiviidud ülemaailmse uuringu järgi on füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda kogenud 35% naistest. Lähisuhtevägivald on WHO hinnangul naiste tervise suurim kahjustaja, suurem terviserisk kui vähk või südame-veresoonkonna haigused.

Tuginedes WHO uuringu tulemustele jagunevad riigid naiste jaoks nelja turvatsooni: kõrge, keskmise, madala ja väga madala füüsilise turvalisusega riigid. Eesti kuulub naiste jaoks madala turvalisusega riikide hulka koos teiste Baltimaade, Venemaa, Ukraina, Balkanimaade, enamiku L-Ameerika ja kolmandiku aafrika riikidega.

Politseistatistika näitab, et lähisuhtevägivald on Eestis kasvutrendis. 2012aastal moodustas see kõikidest vägivallakuritegudest 28%, 2013aastal aga juba 34%. Kohtusse jõuab ainult iga neljas lähisuhte vägivald juhtum ehk 25% politsei teavitatud juhtumitest, millest reaalse vanglakaristusega lõpeb vaid 13%. Põhjuseid võib siin välja tuua mitmeid: Eestis puudub spetsiaalne perevägivald seadus, eri ametkondade (politsei, sotsiaaltöötajad jt) vaheline koostöö on ebapiisav, arusaamad lähisuhte vägivald põhjustest on tihti üksteisele vastukäivad ja spetsialistide ettevalmistus erinevates õppeasutustes paljuski juhuslikku laadi. Kokkuvõtlikult, Eestis puudub ühtsetel arusaamadel põhinev, kõiki lähisuhte vägivald probleemiga tegelevaid institutsioone kaasav tegevusmudel.

Järgneval kahel aastal viiakse Eestis Norra toetuste koduse- ja soolise vägivald programmi raames läbi mitmeid erinevaid lähisuhtevägivald tõkestamisele suunatud tegevusi. 2013 aasta detsembris alustas Eesti Avatud Ühiskonna Instituut projekti „Ühtse süsteemi ülesehitamine lähisuhte vägivald tõkestamiseks Eestis“. Projekti partneriteks on Sisekaitse Akadeemia, Politsei- ja Piirivalve Amet, Tallinna Ülikooli Sotsiaaltöö Instituut, Tartu Ülikooli Arstiteaduskonna Peremeditsiini õppetool ja Õigusteaduskonna Avaliku Õiguse Instituut.

Projekti ülesandeks on erinevate lähisuhtevägivaldaga tegelevate osapoolte (politsei, sotsiaal- ja meditsiinitöötajad ning juristid) tegevuse ühtlustamine, ühtse tegevusmudeli väljatöötamine lähisuhte vägivald juhtumite ennetamiseks ja lahendamiseks. Eesmärk saab olla vaid üks – parim võimalik abi vägivald ohvritele – naistele ja lastele.

Ühtne tegevusmudel tähendab ennekõike ühtset arusaama lähisuhte vägivald probleemi olemusest, selle põhjustest ja lahendamise võimalustest. Koostöös Eesti kõrgkoolidega ehitatakse üles spetsialistide koolitussüsteem viiakse läbi õppekavade ekspertiis ja vastavalt vajadusele nende väljatöötamine või täiendamine. Samuti on kavas uute koolitusmaterjalide väljatöötamine nii baas- kui täiendkoolituste läbiviimiseks.

Teiseks viiakse läbi eri valdkondade spetsialistide ameti- ja tegevusjuhendite ekspertiis, ning vajadusel uute väljatöötamine, mis võimaldab kõikide institutsioonide poolt ühtsetel

arusaamadel põhinevat vägivalda ennetamist, adekvaatset riskide hindamist ja õigeaegset sekkumist lähisuhtevägivalda juhtumitesse.

Projekti raames korraldatakse mitmeid küsitlusi sotsiaaltöötajatele, medikutele, politseile ja juristidele. Üle-eestiline uuring „Vägivald ja naiste tervis“ keskendub eelkõige sellele, kui palju läheb Eesti riigi jaoks maksma lähisuhtevägivald: kulutused tervishoiule, puudunud tööpäevad, invaliidistumine, juhtumite lahendamine politseis ja kohtus, kiirabi väljakutsed jm kulutused, mille lõppkokkuvõttes maksavad kinni kõik Eesti maksumaksjad.

Et saavutada läbimurret lähisuhte vägivalda tõkestamisel, on vaja head seadusandlikku baasi. Leedus võeti 2011. aastal vastu lähisuhte vägivalda seadus, mis andis väga häid tulemusi juba esimesel aastal. Aastaga vähenes tapmiste arv lähisuhte pinnal 30%. Projekti elluvijad annavad parima, et Eestis võetaks lähiaastatel vastu analoogne, hästi toimiv seadus, mis annab vägivallatsejatele ühese signaali: vägivald on kuritegu ka siis, kui see leiab aset koduseinte vahel.